

**ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ
В СУЧАСНОМУ ІНТЕГРАЦІЙНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ**

У статті проаналізовані сучасні підходи до інтеграції та формування соціальної активності особистості в освіті, формування толерантності в процесі підготовки фахівців.

Ключові слова: інтеграція, соціальна активність, освітній простір, діалогова форма навчання, особистість, толерантність, підготовка фахівців.

Одним із найбільш продуктивних шляхів осмислення просторово-часових та сутнісних вимірів життя є гуманітарна освіта, звернена, перш за все, до духовних можливостей людини, її морально-етичного та художньо-естетичного розвитку, що є суттєвим і значущим підґрунтям для формування соціальної активності сучасної молоді. Саме гуманітарна освіта створює найбільш сприятливі умови як для інтеграційних зв'язків в освіті, так і для забезпечення успіху сучасної особистості.

Зазначимо, поняття інтеграції не є новим. Прогресивні педагоги Я. Коменський, К. Ушинський, О. Герцен, П. Каптерев, В. Сухомлинський та ін. протягом багатьох років підкреслювали важливість зв'язків між навчальними предметами для відображення цілісної картини світу та створення умов для правильного світосприйняття, а також необхідність узагальненого пізнання й цілісності пізнавального процесу, що без сумніву, має пряме відношення до мобільності особистості у будь-якому соціумі.

Останнім часом плідно над проблемою інтеграції в освіті працюють сучасні науковці І. Бех, М. Васильєв, Н. Васильєва, Т. Власенко, В. Доманський, В. Загвязинський, М. Іванчук, В. Івченко, А. Карпов, Т. Лагунова, О. Руднянська, І. Свистунов та ряд інших.

Суть інтеграції полягає у відновленні, заповненні і створенні цілісності, що у сукупності має свою структуру і певні функції. Дуже часто інтеграція протистоїть стихійним проявам сил суспільства. Також інтеграція розглядається як процес, результатом якого є досягнення єдності і цілісності, погодженості у середині системи, заснованої на взаємозалежності окремих спеціалізованих елементів.

Розділяючи думку багатьох науковців, які займаються питанням інтеграції, взаємодії у галузі освіти, відзначимо, що на сучасному етапі модернізації освіти в Україні саме інтеграційні процеси є і повинні стати одним з найбільш оптимальних та ефективних шляхів реалізації задач, поставлених перед усіма, хто займається проблемами освіти та у забезпеченні соціальної активності молоді як в умовах сьогодення, так і на перспективу.

Усвідомлюючи, що життя – це безперервна причетність людини до навколишнього світу, варто зазначити, що його не можна уявити поза ним. Його здійснення можливе лише завдяки такій причетності, як множині певних зв'язків. Саме тому часто говорять про життєву гармонію, інтеграцію, які визначають різнобічний розвиток суб'єкта завдяки пізнанню, переживанню ним світу та орієнтації стосовно поведінки й діяльності в ньому, тобто забезпеченні успіху, особистісної соціальної активності [2, 16].

Поділяємо думку відомого вченого, академіка НАПН України Івана Дмитровича Беха про те, що комунікація людини зі світом у часовому діапазоні звично осмислюється у категоріях “теперішнє” і “майбутнє”. Життя людини, з одного боку, спрямоване на задоволення потреб у самозбереженні й самозабезпеченні. Вона може повністю

розчинитися у турботах про ці насущні проблеми, а отже, обмежити власне життя лише теперішнім. Якраз задля задоволення згаданих спонук, тобто для особистої користі, людина все більше підкоряє світ. Утилітарно спрямоване підкорення людиною довкілля призводить до того, що базовий зміст її життя зводиться загалом до вимог індивідуальної самореалізації. При цьому вибір людиною певного роду занять ґрунтується виключно на теперішньому переживанні. З іншого боку, природа людини, як свідомої особистості, змушує її не обмежуватися теперішнім, а й замислюватися над власним майбутнім крізь призму більш чи менш віддалених ідеалів, цілей та суспільно значущих планів стосовно життєвого шляху[2, 16-17].

Зауважимо, у сучасному непростому, суперечливому соціумі до загальнолюдських цінностей відносяться: здоров'я, цікава робота, щасливе сімейне життя, матеріально забезпечене життя, наявність хороших та вірних друзів, творчість, любов, пізнання, впевненість в собі, активна життєдіяльність, громадське визнання, свобода, як незалежність, у вчинках та діях, самостійність, як незалежність, у вчинках та судженнях, життєва мудрість, краса природи та мистецтва тощо.

Звісно, кожен вибудовує свою ієрархію цінностей самостійно і, важливо, щоб головним принципом відношення до інших людей була саме толерантність, яка інтегрує ряд особистісних рис успішної і порядної людини, тобто формує і забезпечує, зокрема активність особистості у соціумі.

Без сумніву, сучасна гуманітарна освіта об'єднує людей, інтегрує їх, вона є толерантною за своїм потенціалом, долає спеціалізацію, яка нерідко роз'єднує всіх. До цінностей гуманітарної освіти цілком закономірно ми можемо віднести толерантність як здібність людини розуміти та цінувати культури різних народів та епох, вміло користуватися словом для розуміння, взаємодії та співробітництва.

Багаторічна освітня практика доводить, що гуманітарна освіта, в основі якої лежить любов до слова, розвиває в людині любов до пізнання, створює умови для формування толерантності, як інтеграційної якості успішної особистості, і найбільш ефективно саме гуманітарна освіта забезпечує сучасну активність молоді.

Аналізуючи освітню практику за останні 10-20 років, дозволимо собі стверджувати, що головним в сучасній гуманітарній освіті є цінність, яка базується на інтеграції у людських відношеннях, як безперервний зв'язок поколінь, як збереження класичних культурних сенсів та створення нових, сучасних.

Зауважимо, цінності не передаються таким шляхом, як знання. Шлях засвоєння цінностей знаходиться в площині емоційного досвіду, пам'яті серця тощо. Адже повнота переживань кожного моменту життя, здібність задовольнятися ним, відкривають людині багатогранність зв'язків зі світом, розвивають бажання роздумувати про сенс життя як про найвищу цінність, що, безперечно, найбільш вдало проходить саме в інтеграційній взаємодії зокрема, у вищій школі і є суттєвим підґрунтям забезпечення молоді.

В історико-педагогічному контексті вищої педагогічної освіти ХХІ століття діяльність педагогів, вчених та їх орієнтація на діалоговий стиль викладання, на інтеграцію в освіті розглядається як педагогічний факт та об'єкт сучасного науково-теоретичного осмислення.

Зауважимо, духовний досвід, основні моральні аспекти навчання та виховання найбільш ефективно передаються не в словах, не в поняттях, не в повчаннях, а, перш за все, в способі поведінки, в практиці, в діях, котрі дозволяють займати активну позицію в будь-якому соціумі та, відповідно, приносити користь і, звісно, мати успішну соціальну особистісну самореалізацію.

В сучасній освітній практиці, інтеграційна взаємодія, діалогова позиція педагога, вихователя, наставника, їх активна діяльність саме в інтеграційній площині, стає необхідною умовою успішного професійного становлення майбутнього фахівця та забезпечення впродовж всього життя успішної індивідуальної траєкторії.

Аналіз досліджень видатних вчених дав можливість виділити наступні домінанти вивчення проблеми інтеграції та діалогу в освіті і визначити їх у якості способів забезпечення сучасної мобільності молоді.

Домінанта перша – підвищення інтересу суспільства, філософії, науки до людини призвело до актуалізації інтересу до діалогу, тому що підвищення інтересу до людини як до суб'єкта пізнання і діяльності викликає стремління до усвідомленого пізнання діалогу, володіння пояснювальною і передбаченою силою.

Друга домінанта – інтеграційні процеси в освіті значно розширили термінологічний смисл поняття “діалог”, який дав назву діалоговому стилю навчання і ввійшов в тексти педагогічних досліджень. В контексті філософії діалог – це специфічний спосіб реалізації сутності людини, всезагальне визначення гуманітарного спрямування, неподільного його початку; унікальний всеосяжний спосіб існування культури і людини в культурі, ситуація пошуку і смислу цінностей. Важливо відзначити, що саме в атмосфері діалогу виникає становлення людини, творіння цінностей її духовного життя. Таким чином, в проблематиці освіти діалог розглядається як ціль, результат і зміст освіти, спосіб пізнання дійсності і дидактико-комунікативне середовище, що забезпечує рефлексію і самореалізацію людини та активність молоді взагалі.

Третя домінанта – потреба професійної і загальноосвітньої школи, гімназій та ліцеїв, інших сучасних форм навчання у діалогових формах навчання, діалоговому стилі викладання. Запровадження сучасних педагогічних технологій формує потребу в педагогіці, яка володіє діалогом як необхідним, переконливим та перспективним методом.

Домінанта четверта – інтеграційний підхід до вивчення діалогу зробив його “ключем”, способом становлення толерантності як поваги і прийняття культур різних народів. Діалог “відкриває” пізнання життя “як участь в діалозі” зі світом, людьми, самим собою.

П'ята домінанта пов'язана з розумінням складного впливу на внутрішній світ людини, тому що духовні цінності не можна передати шляхом пояснення, завчання, наказу, строгого контролю, зовнішнього цілепокладання. Вони формуються в житті, усвідомленням життєтворчості, певним вчинком, діючим співпереживанням, відповідальним відношенням до свого покликання, “спасительным недовольством собой” (А. Ухтомський), “постоянным усилием стать человеком” (М. Мамардашвили).

Таким чином, деякі наші теоретичні та практичні напрацювання дають підстави стверджувати, що саме гуманітарна освіта, діалогова форма навчання, інтеграційні процеси у сучасному освітньому просторі звернені до духовних можливостей людини, її естетичного і художньо-естетичного розвитку є одним із найпродуктивніших шляхів досягнення просторово-часових і сутнісних вимірів життя, основою формування успішної толерантної особистості, достатньо високого рівня її соціальної активності.

Джерела

1. Бех І. Д. Життя особистості у духовному діапазоні / І. Д. Бех // Рідна школа. – листопад 2009. – Київ : Вид. “Фелікс”, 2009. – С. 7-17.
2. Галицьких Е. О. От сердца к сердцу: Мастерские ценностных ориентаций / Е. О. Галицьких. – СПб., 2002. – С. 19, 29.

3. Гершунский Б. С. Философия образования в XXI веке / Б. С. Гершунский. – М., 1997.
4. Кільова Г. О. Використання новітніх технологій у системі навчання та виховання студентської молоді / Г. О. Кільова // Освіта Донбасу. – № 6 (149) 2011. – С. 43-49.
5. Ухтомский А. А. Доминанта души / А. А. Ухтомский. – Рыбинск, 2000.
6. Учитель и ученик: Возможность диалога и понимания. – Т. 2 / под общ. ред. Л. И. Семиной. – М., 2002.
7. Фромм Э. Гуманістичний психоаналіз / Э. Фромм. – Спб. : Питер, Ж 2002. – 544 с.

Аннотация

В статье проанализированы современные подходы к интеграции и формированию социальной активности личности в образовании, формированию толерантности в процессе подготовки специалистов.

Ключевые слова: интеграция, социальная активность, образовательное пространство, диалоговая форма обучения, личность, толерантность, подготовка специалистов.

Annotation

The author analyzes modern approaches to integration and social activity in the field of education, forming tolerance in the process of training specialists.

Keywords: integration, social activity, educational space, dialog form of studies, personality, tolerance, preparation of specialists.

УДК 351.851:002.53:004

Чепуренко Я. О.
*Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова*

ІНФОРМАЦІЙНА СКЛАДОВА ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ: АТРИБУТИВНИЙ ПІДХІД

Висвітлюються сучасні підходи до інформації як складової освітньої політики. Розглянуто основні засади атрибутивного підходу до інформаційної складової в процесі творення освітньої політики.

Ключові слова: освітня політика, теорія інформації, філософія інформації, інформаційне середовище, інформаційна діяльність, інформаційні ресурси, міждисциплінарні дослідження освітньої політики.

На думку вітчизняних вчених “освітня політика – це міждисциплінарна, трансдисциплінарна сфера академічних та прикладних досліджень”, а “світова політична “освітологія” накопичуючи та удосконалюючи протягом багатьох років свій теоретико-методологічний потенціал, продовжує і зараз збагачувати його за рахунок нових запозичень із суміжних наукових дисциплін” [1, 156-160]. В реаліях сучасного періоду активного формування інформаційного суспільства та його вищої форми – суспільства знань постає нагальна потреба осмислення і розробки теоретико-методологічних засад функціонування інформації в тих чи інших інституційних системах.